

účetních pracovníků řady společností, na něž se vztahovalo Nařízení EC. Z odpovědí 112 respondentů vplynuly tyto souhrnné závěry:

- většina respondentů, kteří již dříve přijali IFRS, tak učinila z více důvodů, nejen z důvodů konsolidace,
- proces implementace IFRS je nákladný, komplikovaný a obtížný,
- společnosti neočekávají, že implementací IFRS dojde ke snížení nákladů kapitálu,
- čím je přístup ke změně extenzivnější, tím více respondentů je ochotno zamýšlet se nad přínosy a náklady vyvolanými přechodem na IFRS,
- společnosti očekávají zvýšenou volatilitu ve finančních výsledcích,
- složitost IFRS, jakož i neexistence příruček pro jejich implementaci a pro jejich jednotnou interpretaci, jsou klíčovými problémy konvergence,
- většina respondentů by nepřijala IFRS, kdyby k tomu nebyla přinucena regulací EU.

Pro zpracování odpovědí na 15 otázek týkajících se očekávaných přínosů a nákladů použili autoři Likertovu stupnici měření (1 až 5), kde (1) znamená výrazný souhlas, (2) souhlas, (3) nerozhodnost, (4) nesouhlas, (5) výrazný nesouhlas. 15 odpovědí bylo rozčleněno na 7 očekávaných přínosů a 8 očekávaných nákladů. Tab. 1 uvádí přehled otázek a jejich celkové vyhodnocení na základě vyjádření respondentů; první sloupec uvádí číselné pořadí otázek, poslední sloupec vyjadřuje nejčastější odpovědi dle Likertova měřítka.

Tab. 1 Jaké náklady a přínosy očekáváte ve vaší společnosti v souvislosti s přechodem na IFRS?

Očekávané přínosy z přechodu na IFRS		Stupnice měření
1	Větší přístup ke kapitálu	2
2	Nižší náklady kapitálu	3
3	Zvýšení investičních příležitostí a snazší kotace	3
4	Lepší srovnatelnost s ostatními podniky	2
5	Větší transparentnost výkaznictví	2
6	Zlepšená kvalita a včasnost manažerských informací	4
7	Harmonizace a zefektivnění interního a externího reportingu	2
Očekávané náklady z přechodu na IFRS		Stupnice měření
8	Vysoké náklady na přeměnu	2
9	Vázanost zdrojů	2
10	Zvýšená volatilita zisků a rozvahových položek	2
11	Narušení dosavadního finančního uspořádání vykazovaných zisků a čistých aktiv	3
12	Naše plány opcí na akcie a/nebo ostatní stimulační plány podmíněné reportováním zisků budou významně ovlivněny přijetím IFRS; to nás přinutí měnit v těchto plánech rezervy	3
13	Budeme muset změnit naši daňovou strategii jako důsledek přijetí IFRS	4
14	Budeme nuceni změnit naši dividendovou politiku jako důsledek přijetí IFRS	4

15	K podpoře účetního výkaznictví podle IFRS musí být významně zlepšen náš existující informační systém	2
----	--	---

Zdroj: Jermakowicz et al. (2006), s. 187, upraveno

Respondenti dále poukazovali na následující skutečnosti, jejichž překonání bude vyžadovat dodatečné náklady:

- v IFRS dochází permanentně ke změnám,
- po určitou dobu je nutno vést paralelní účetní systémy,
- je nutno připravovat srovnávací účetní závěrky za předchozí roky,
- zaměstnanci nemají dostatečné znalosti o IFRS, chybí vzdělávací kurzy pro účetní pracovníky a management
- postoj finančního managementu mnohdy nenapomáhá implementaci IFRS.

Pokud jde o očekávané náklady, je studie ICAI (2004) zaměřena na případy, kdy účetní závěrky dceřiných společností vstupující do konsolidované účetní závěrky matky povinně aplikující IFRS samy nepodléhají této povinnosti – ať už proto, že se na ně Nařízení EC nevztahuje či proto, že tak rozhodl příslušný národní regulátor. Právě z této okolnosti se pak ve studii odvíjí očekávané náklady na přechod. Ty tvoří zejména náklady na přípravu dvou sad účetních závěrek a dodatečné náklady na audit.

Oproti předchozí studii se navíc uvažují *rizika chyb a jejich důsledky*. Kapitálové trhy očekávají, že kótované společnosti zvládnou přechod včas a profesionálním způsobem. Za jakoukoli významnou chybu či špatnou praxi budou společnosti trhem potrestány ztrátou reputace a možná i zásahem do ceny akcie. Komunikace s trhy je během přechodu na IFRS životně důležitá. Všechny indikátory naznačují, že takové případy jako nedostatečná shoda s regulačními pravidly, chybný výběr účetní politiky či nedostatečná komunikace ve věci ukazatelů zisku budou trhem posuzovány velmi nepříznivě.

Zajímavou analýzu, zahrnující 73 % společností podléhajících v rámci EU Nařízení EC, vypracoval **Mazars** (2005), prezentující se jako mezinárodní poradce s rozsáhlými zkušenostmi v oblasti implementace IFRS. Ten v r. 2004 provedl dotazníkový průzkum, do něhož byla zahrnuta i Česká republika. Studie si kladla za cíl zjistit, nakolik jsou společnosti podle svého mínění připraveny na implementaci IFRS. Z odpovědí českých společností vyplynuly tyto závěry:

- *obtížnost převodu a jeho nákladovost*: pouze 20 % českých společností shledávalo aplikaci IFRS nákladnou (což bylo druhé nejnižší % v Evropě) a 64 % jich věřilo, že náklady jsou ospravedlnitelné (evropský průměr byl 40 %),
- *komunikace s investory*: české společnosti se příliš nezajímaly o komunikaci s investory (pouze 29 % uvedlo účinnou komunikaci, což je nejnižší % v Evropě), ale byly připraveny vydat výroční zprávy v tentýž den jako v předchozím roce, poukazovalo na jejich pokročilou přípravu,
- *školení zaměstnanců a připravenost*: české společnosti sestavovaly pro přechod relativně malý interní tým (méně než 6 zaměstnanců), všechny osoby měly

uspokojující či výtečné znalosti nových standardů a 84 % zaměstnanců (oproti evropskému průměru 73 %) obdrželo specifické školení,

- *finanční dopad*: společnosti v ČR přistupovaly k přechodu rozvážně a s věcným očekáváním; 72 % jich shledávalo, že IFRS ovlivňují finanční pozici dle jejich očekávání (oproti 55 % v Evropě). Pouze 34 % jich vyjadřovalo obavy ze zvýšené volatility vyplývající z nových standardů (oproti evropskému průměru 46 %).

Analýza dodává, že tento hladký scénář může být vysvětlen velkým zájmem českých společností o IFRS, neboť 56 % věří, že IFRS zlepší transparentnost účetního výkaznictví a 64 % očekávají, že nové standardy usnadní mezinárodní srovnatelnost. Tyto závěry poněkud zlehčuje věta uvedená hned v úvodu, že české společnosti dávají (až příliš) najevo suverénní znalost procesu přechodu na IFRS, když o sobě prohlašují, že jsou perfektně připraveny.

2 Analýza nákladů a přínosů po přechodu z národních GAAP na IFRS

Na tomto místě by mohl čtenář oprávněně očekávat, že – na rozdíl od předchozí části, kde se pojednávalo o očekávaných (či očekávatelných) nákladech a přínosech, bude tato část zaměřena na *skutečné* náklady a přínosy, jež vyvstaly při prvním vyhotovení konsolidovaných účetních závěrek podle IFRS. To by bylo ale příliš nezodpovědné. Už v úvodu jsme se zmínili o dvou studiích, jež byly provedeny poté, co společnosti podléhající Nařízení implementovaly IFRS. Na ně se nyní zaměříme.

2.1 Průzkum provedený ICAEW

Velmi podrobnou studii v podobě zprávy pro Evropskou komisi provedl *Institut autorizovaných účetních Anglie a Walesu* (ICAEW, 2007). Zatím co nákladům souvisejícím s implementací IFRS je věnována jedna kapitola, přínosy nebyly předmětem průzkumu. Studie uvádí, že jedním z hlavních cílů dotazníkového šetření bylo napomoci *odhadnout inkrementální náklady* společností aplikujících IFRS namísto národních účetních předpisů.

Otázky byly pokládány ve shodě s *Obecnou metodologií EU*, vyvinutou Evropskou komisí za účelem odhadu výše „čistých nákladů“ vyvolaných administrativními povinnostmi vyplývajícími z individuálních článků legislativy. Obecná metodologie EU definuje čisté administrativní náklady uvalené na podnik legislativou jako *náklady vzniklé v podnicích při dodržování zákonných povinností poskytovat informace o jejich činnosti nebo produkci, ať už veřejným orgánům, nebo privátním stranám, a to nad rámec požadavků EU nebo členských států*.

Respondenti byli požádáni, aby provedli odhad dodatečných nákladů na přípravu jejich první konsolidované účetní závěrky dle IFRS, a to v následující struktuře:

- tým projektující IFRS,
- ostatní pracovníci,
- školení týmu,
- externí technické poradenství,
- daňové poradenství,
- software a systémové změny,

- komunikace s třetími stranami,
- dodatečné náklady na externí audit,
- náklady pocházející ze změn, jako je např. opětovné projednání závazkových dohod.

Respondenti měli dále provést odhad nákladů na přípravu konsolidované účetní závěrky společnosti v roce následujícím. Další analýza se zaměřila na náklady s ohledem na velikost společnosti; jako nejhodnější indikátor byla zvolena výše obrátu v miliónech (m).

Z rozsáhlé statistické analýzy zpracovávaných odpovědí (podpořené řadou grafů) vplynuly dále uvedené klíčové závěry.

- (a) Odhad výše typických nákladů na přípravu první konsolidované účetní závěrky podle IFRS činí:

Společnost s obratem pod € 500m	0,31 % obratu
Společnost s obratem od € 500m do € 5000m	0,05 % obratu
Společnost s obratem nad € 5 000m	0,05 % obratu

- (b) Odhad výše typicky se opakujících nákladů na přípravu konsolidované účetní závěrky v následujících účetních obdobích:

Společnost s obratem pod € 500m	0,06 % obratu
Společnost s obratem od € 500m do € 5000m	0,01 % obratu
Společnost s obratem nad € 5 000m	0,008% obratu

Čísla napovídají, že nejmenší společnosti nesou větší náklady, i když tomu tak nemusí být vždy. Některé velké společnosti mohou provádět velmi složité transakce, což si vyžádá sofistikovanější účetní politiky a tím vyšší náklady. Zdá se, že malé společnosti nebudou schopny nebo ochotny využívat interní zdroje a budou se spoléhat na externí poradenství a podporu. Analýza také vede k domněnce, že velké společnosti byly lépe připraveny na provedení zásadních změn vedoucích k redukci nákladů.

Z provedeního šetření a následné analýzy dále vplynulo, že náklady na audit první implementace IFRS jsou významné, neboť tvoří druhou nejvyšší položku nákladů společností s obratem pod € 500 m a třetí nejvyšší položku u velkých společností s obratem mezi € 500m a € 5000m. Odpovědi oslovených auditorů jsou blízké odpovědím těch, kteří účetní závěrky podle IFRS připravují. Auditóři uvádějí, že společnostem pomáhají zejména tímto způsobem:

- poskytují rady při výběru účetních politik a v oblasti jejich vývoje,
- vypracovávají model pro vyhotovení účetní závěrky dle IFRS,
- vydávají publikace a příručky,
- školí zaměstnance.

Autoři studie upozorňují, že závěry vyplývající z analýzy nelze brát jako zcela spolehlivé a nelze je využívat k extrapolaci, protože: (a) jde o relativně malý vorek ve vztahu k počtu

společností veřejně obchodovaných v EU, (b) nelze mít jistotu, že respondenti jako celek opravdu reprezentují názory společností podléhajících Nařízením, (c) mezi náklady, které společnosti vynakládají, existují značné odlišnosti v závislosti na odvětví, zemi působení a velikosti. Autoři opakovaně zdůrazňují, že s odhadem nákladů je spojena inherentní (a tudíž neodstranitelná) nejistota, takže využití studie má své limity. Studie také potvrzuje náš poznatek, když uvádí, že z dostupných pramenů vyplývá, že neexistuje celoevropský průzkum. Většina předchozích průzkumů je orientována jen na jednu zemi nebo na jejich velmi omezený počet, přičemž souhrnné náklady neodvozuje z jejich podrobnějšího členění.

2.2 Náklady a přínosy podle Barth

Mary Barth⁴⁰ ve své prezentaci nazvané *Přijetí IFRS: náklady a přínosy* (Barth, 2007) spatřuje hlavní užítky/přínosy a náklady v těchto oblastech:

Přínosy

- Lepší podklady pro alokační rozhodování, efektivnější kapitálové trhy, nižší náklady kapitálu.
- Lepší správa a kvalitnější manažerská rozhodování, nižší ceny produktů, více zaměstnaneckých příležitostí a vyšší platy.

Náklady

- Sběr, zpracování, ověřování a šíření informací, soudní pře.
- Školení připravovatelů, manažerů i analytiků a přizpůsobení analytických nástrojů.

Barth dále uvádí, že regulátoři spatřují užítky a náklady vyplývající z implementace IFRS v zajištění konzistence standardů s Koncepčním rámcem, v kvalitě (nikoli kvantitě) a v neutralitě. V souvislosti s globalizací se zamýšlí jednak nad posláním IFRS, jednak nad zaměřením dalšího výzkumu. Ten by měl v oblasti globálního účetního výkaznictví dát odpovědi na následující otázky:

- Snižuje toto výkaznictví náklady kapitálu?
- Usnadňuje alokaci kapitálu? Podporuje mezinárodní obchod?
- Vedou aplikace IFRS k vyšší kvalitě účetních závěrek?

3 Závěr

Jestliže dosud nebyl proveden celoevropský, reprezentativní průzkum, zaměřený na dopad implementace IFRS u společností podléhajících Nařízením EC, vzhledem k méně příznivé ekonomické situaci lze jen stěží očekávat, že se nějaká evropská instituce tak náročného a nákladného projektu v blízké době (pokud vůbec) zhostí. To neznamená, že by bylo vhodné otázku nákladů a přínosů spojených s přechodem na IFRS zcela vzdát. Jako nejschůdnější se jeví průzkum menšího rozsahu, ohraničený rámcem jediné země. To má řadu výhod: menší počet respondentů, možnost důvěrnější komunikace při statistickém šetření

⁴⁰ M. Barth, profesorka účetnictví na Standfordské univerzitě, ani jako bývalá členka Rady IASB neopomene upozornit, že svojí prezentací vyjadřuje pouze svoje osobní názory, nikoli názory IASB.